УДК 37.016:008]:[33-026.15:005.21(4)
DOI https://doi.org/https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.4.44

Горбул Тарас Олександрович,
доктор філософії (культурологія),
член правління Асоціації культурологів України
orcid.org/0000-0002-6789-8228
ceo@superheroes.ua

КУЛЬТУРОЛОГ В КОНТЕКСТІ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ОСВІТНЬОЇ МОДЕЛІ

У статті здійснено теоретико-аналітичний розгляд трансформації професійної ідентичності культуролога в сучасній Україні в умовах інституціоналізації креативної економіки та трансформації культурного простору в контексті війни. Показано, що зміни в інституційній організації культурної сфери, розвиток грантово-проєктної інфраструктури і посилення ролі стратегічного планування зумовлюють перегляд способів визнання культурної експертизи та критеріїв професійної компетентності. Методологічну оптику дослідження становлять концепція культурного поля (у сенсі П. Бурдьє), підхід до професій як системи розподілу експертної праці (у традиції А. Аббота) та інституційний аналіз. На цій основі запропоновано типологію трьох моделей професійності культуролога – академічного культуролога, культуролога-проєктного менеджера та культуролога-експерта з культурної політики – і окреслено їхні провідні сфери компетентності, джерела професійного авторитету та способи визнання. Окрема увага приділена культурологічній вищій освіті в Україні як інституційному механізму формування професійних моделей. На матеріалі державних стандартів спеціальності «Культурологія» та аналізі публічно доступних описів освітніх програм показано тенденцію до профілізації магістерського рівня і розширення прикладних та інституційно орієнтованих компетентностей за збереження гуманітарної дисциплінарної основи. Наукова новизна полягає у поєднанні аналізу культурного поля, професійних сфер компетентності та інституційних умов для розрізнення способів професійної реалізації культуролога і в обґрунтуванні того, що саме це розмежування є чинником переорієнтації освітньої моделі в контексті креативної економіки та культурної стійкості.

Ключові слова: культурологія, креативна економіка, культурні і креативні індустрії, професійна ідентичність, культурна політика, культурна стійкість, освітні програми.

Horbul Taras,
Ph.D Cultural Studies
Member of the Board of the Association of Cultural Studies of Ukraine
orcid.org/0000-0002-6789-8228
ceo@superheroes.ua

CULTURAL STUDIES SCHOLAR IN THE CONTEXT OF THE CREATIVE ECONOMY: TRANSFORMATION OF PROFESSIONAL IDENTITY AND THE EDUCATIONAL MODEL

The article provides a theoretical and analytical examination of the transformation of the professional identity of the cultural studies scholar in contemporary Ukraine under the conditions of the institutionalization of the creative economy and the transformation of the cultural space in the context of war. It is argued that changes in the institutional organization of the cultural sphere, the development of grant- and project-based infrastructure, and the increasing role of strategic planning lead to a reconsideration of the modes of recognition of cultural expertise and the criteria of professional competence. The methodological framework of the study is based on the concept of the cultural field (in the sense of P. Bourdieu), the approach to professions as a system of distribution of expert labor (in the tradition of A. Abbott), and institutional analysis. On this basis, a typology of three models of professional practice of the cultural

© Горбул Т. О., 2025
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

studies scholar is proposed: the academic scholar, the cultural project manager, and the cultural policy expert. Their key areas of competence, sources of professional authority, and modes of recognition are outlined. Special attention is paid to higher education in cultural studies in Ukraine as an institutional mechanism for shaping professional models. Based on the analysis of the state standards for the specialty «Cultural Studies» and publicly available descriptions of educational programs, the study demonstrates a tendency toward the profiling of the master's level and the expansion of applied and institutionally oriented competences while preserving the гуманітарна disciplinary foundation. The scientific novelty of the study lies in combining the analysis of the cultural field, professional spheres of competence, and institutional conditions in order to distinguish different modes of professional realization of the cultural studies scholar. It substantiates the argument that this differentiation itself functions as a factor in reorienting the educational model within the context of the creative economy and cultural resilience.

Key words: cultural studies, creative economy, cultural and creative industries, professional identity, cultural policy, cultural resilience, educational programs.

Вступ. Останнє десятиліття позначене структурними змінами культурного простору України. Інституціоналізація нових механізмів підтримки культури, розвиток грантової інфраструктури та розширення міжнародної співпраці, а після 2022 року – воєнний досвід і процеси деколонізації – актуалізували питання про роль культури як ресурсу державотворення, захист культурної ідентичності та суспільної згуртованості (Недзельський, 2019; Шостак, 2023; UNESCO, 2023; UNESCO, 2024). У цих умовах креативна економіка дедалі частіше осмислюється не як заміна культурної місії, а як інституційний механізм її реалізації: спосіб організації культурної діяльності у проєктних, стратегічних і мережевих форматах, що змінює інфраструктуру виробництва і визнання культурних смислів (Петрова, 2022; UNESCO, 2022).

Такі зрушення впливають не лише на інституції, а й на професійні групи, які забезпечують функціонування культурної сфери. Традиційно в українській академічній практиці культуролог поставав насамперед як дослідник і викладач. Натомість сучасний культурний простір висуває очікування участі культуролога у проєктному управлінні, експертній роботі, стратегічному плануванні, формуванні культурної політики, роботі з пам'яттю та культурним відновленням. У воєнному контексті до цього додається вимір культурної стійкості, зокрема здатності підтримувати цілісність культурного простору, здійснювати аналітичний супровід деколонізаційних процесів і сприяти інституційному зміцненню культурної інфраструктури. Йдеться не про «розширення функціоналу» як суто ринкову вимогу, а про зміну логіки професійного визнання**:** які результати праці визнаються культурно значущими, які компетентності вважаються доказом професійності, які інституційні позиції стають доступними або бажаними.

Ці зміни безпосередньо пов'язані з культурологічною освітою як простором формування професійної спільноти. Освітні програми спеціальності 034 «Культурологія» (з 2025 року – В12 «Культурологія та музеєзнавство») функціонують у ситуації, коли випускник має бути здатним діяти не лише в академічному, а й у прикладному та політико-інституційному середовищі. Саме тому аналіз професійної ідентичності культуролога виявляється індикатором ширших структурних зрушень: зміни критеріїв експертного визнання, переосмислення меж компетентності та перегляду освітніх траєкторій.

Метою статті є концептуальний аналіз трансформації професійної ідентичності культуролога в сучасній Україні та з'ясування того, як ця трансформація відображає переорієнтацію освітньої моделі в контексті розвитку креативної економіки і трансформації культурного простору в умовах війни. Завданнями є: окреслити, як змінюються підстави визнання культурологічної експертизи; запропонувати типологію професійних моделей культуролога як спосіб окреслення різних сфер професійної компетентності; показати, яким чином освітні програми з культурології інституційно сприяють становленню різних форм професійної діяльності**.** Важливо підкреслити, що стаття не пропонує нормативної «ієрархії» типів і не доводить необхідності послаблення ролі академічної моделі іншими моделями професійності; її мета – описати структурне співіснування різних професійних моделей і пояснити, чому саме ця множинність стає характерною рисою українського культурного поля 2010–2020-х років.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Трансформації українського культурного простору останніх років описуються у дослідженнях культурної політики та її інституційних механізмів (Недзельський, 2019; Шостак, 2023), а також у працях, присвячених культурним і креативним індустріям та креативній економіці (Петрова, 2022; UNESCO, 2022). Воєнний період додав ще аспект культурної стійкості, міжнародної адвокації та відновлення (UNESCO, 2023; UNESCO, 2024). Окремий напрям становить рефлексія щодо змісту спеціальності «Культурологія» та її освітніх моделей (Novikova & Prusov, 2019; Babak & Shatrova, 2023), а також історико-інституційні реконструкції фігури культуролога (Русаков, 2025).

Попри розробленість цих напрямів, професійна ідентичність культуролога як окремої експертної групи залишається недостатньо концептуалізованою. Культуролог часто постає або як носій гуманітарного знання, або як учасник культурного процесу без чіткого опису сфер професійної компетентності та способів професійного визнання. Така невизначеність має історичне підґрунтя: становлення спеціальності в 1990-х роках відбувалось в умовах кадрового дефіциту та інституційної нестабільності, а значна частина культурологічних досліджень тривалий час здобувала визнання в рамках суміжних дисциплін (Сабадаш, 2025). У працях представників харківської культурологічної школи наголошувалось, що методологічне самовизначення культурології формувалось через поєднання загальнонаукових і гуманітарних підходів, адаптованих до специфіки аналізу культури (Шейко, 2022). У цьому контексті сучасні зміни креативного сектору інтенсифікують давні процеси окреслення дисциплінарних рамок і професійних очікувань, ніж створюють їх «з нуля».

Стаття позиціонується на перетині досліджень культурної політики, креативної економіки та культурологічної освіти, пропонуючи модель, що поєднує ці виміри через аналіз професійної диференціації культуролога в українському культурному просторі.

Методологія дослідження. Дослідження має теоретико-аналітичний характер. Нашим завданням є побудова аналітичної моделі, здатної описати структурні зрушення у професійному середовищі культурологів як складовій національного культурного простору. Центральним методологічним прийомом є розроблення аналітичної типології професійної ідентичності**.** Під типом у цьому дослідженні розуміється узагальнена аналітична модель**,** що окреслює характерне поєднання домінантних компетентностей; заявлення права на певну сферу експертної компетентності; способів професійного визнання; інституційних ролей; характерного «продукту» професійної діяльності (публікація, проєкт, стратегія, експертиза тощо). У реальних кар'єрних траєкторіях ці елементи можуть змішуватися, однак типологічне розрізнення дозволяє побачити логіку зміни професійних рамок і підстав визнання.

Методологічна оптика поєднує три підходи. Концепція культурного поля (П. Бурдьє) використовується для опису структури культурного простору та розподілу символічних та інституційних ресурсів; підхід до професій як системи розподілу експертної праці (А. Аббот) – для аналізу меж компетентності та заявлення права на експертне судження в умовах взаємодії з менеджерами, державними службовцями, громадськими ініціативами та бізнесом; інституційний аналіз – для пояснення того, як стандарти освіти, нормативні очікування та організаційні процедури впливають на формування професійних моделей. Отже, професійна ідентичність постає як «вузол» між структурою поля (розподіл ресурсів), заявленням права на сферу експертної відповідальності (розподіл праці) та способів професійного визнання (критеріїв визнання).

Окремий аналітичний блок становить розгляд культурологічної освіти. У статті використано державні стандарти спеціальності 034 «Культурологія» першого та другого рівнів вищої освіти і здійснено аналітичне читання публічно доступних описів та структур навчальних планів освітніх програм (переліків освітніх компонентів, практик і форм підсумкової атестації) як документальних індикаторів того, які форми професійності інституційно підтримуються. Цей огляд не претендує на статистичну репрезентативність, адже його функцією є окреслення траєкторії профілізації та їхню узгодженість із запропонованою типологією, а також показати, що зміна освітньої моделі відбувається не як одномоментна реформа, а як поступове переписування «доказів професійності» в навчальній структурі.

Виклад основної частини. Професійна ідентичність культуролога формується у просторі, де перетинаються символічні ресурси, інституційні правила та конкурентні претензії на експертизу. Для її опису продуктивною є концепція культурного поля як моделі взаємодії позицій, ресурсів і форм визнання: професійна роль визначається не лише змістом знань, а й тим, які форми капіталу – наукового, інституційного, мережевого, управлінського – набувають більшого значення в певний історичний момент. Так, академічні ресурси підтримують автономію, але не завжди легко переходять у проєктне середовище; професійні зв'язки підвищують мобільність у креативному секторі; інституційна залученість відкриває доступ до формування політики; управлінський досвід забезпечує визнання діяльності в процедурно регульованих форматах.

У вітчизняній культурологічній традиції додатковим інструментом саморефлексії стало поняття «проблемного поля» культурології – змінної сукупності питань, довкола яких структурується фахова дискусія та формується професійна спільнота. Перехід від переважно теоретико-історичних фокусів до інституційних, політичних і проєктно орієнтованих вимірів відображає трансформацію культурного простору й водночас впливає на уявлення про професійність культуролога. Умовно кажучи, зміщується не лише «тематика», а й сама логіка професійного визнання: що вважається релевантним знанням і де це знання має «працювати».

Підхід до професій як системи розподілу експертної праці дає змогу описати ці процеси через окреслення сфер компетентності, зокрема тих завдань, в яких професійна група заявляє право на фахове судження та професійну участь. В українському культурному просторі межі таких сфер компетентності є гнучкими: культурологи працюють у взаємодії з культурними менеджерами, державними адміністраторами, музейниками, медіапрактиками, аналітиками та дієвцями культури. Розширення креативного сектору та інституційна економізація культури актуалізують конкуренцію за право визначати критерії цінності, ефективності та суспільної значущості культурних практик; водночас ця конкуренція не обов'язково означає «витіснення» культуролога, радше зміну умов, за яких культурологічна компетентність може бути визнана та інституційно затребувана.

Ключовим наслідком цих змін стає співіснування різних способів професійного визнання. В академічному середовищі визнання пов'язано з глибиною теоретичної підготовки, методологічною послідовністю та публікаційною активністю. У проєктному середовищі – з процедурною відповідністю, здатністю формулювати цілі, індикатори та демонструвати результативність. У сфері культурної політики – з участю у підготовці стратегічних документів, експертизах і роботі в нормативному середовищі. Воєнний контекст радикалізує цю картину, вводячи вимір культурної стійкості як специфічний критерій визнання: здатність працювати з наративами, публічною політикою у сфері культури та пам'яті, а також міжнародними форматами відновлення (UNESCO, 2023; UNESCO, 2024). Саме тут «інституційне» і «символічне» виявляються нерозривними, адже рішення у сфері культури впливають на національну безпеку.

Водночас інтеграція культури в логіку креативної економіки не є нейтральним процесом. Проєктна раціональність і логіка індикаторів можуть знецінювати ті форми праці у сфері культури, які не зводяться до швидкого вимірюваного ефекту; навпаки, культурологічна експертиза часто працює з довготривалими смисловими структурами, де «результат» не завжди має форму короткого циклу. Тому питання про професійну ідентичність культуролога в цих умовах є питанням про баланс: як поєднати дисциплінарну автономію та критичну рефлексію з інституційною дієздатністю, не зводячи культуру до «сервісу» управління чи ринку. Українська культурологічна традиція не заперечує потреби такої інтеграції, але наполягає на її методологічній рефлексії та адаптації інструментів до специфіки культурного аналізу (Шейко, 2022).

Інституційні умови трансформації. Трансформація професійної ідентичності культуролога відбувається у взаємодії трьох вимірів – освітнього, грантово-проєктного та воєнно-деколонізаційного. Вони не є зовнішніми «фонами», а формують правила гри: змінюють очікування щодо компетентності, конвертованість різних видів капіталу та доступність інституційних позицій. У випадку України цей процес має додаткову специфіку: культура

функціонує як простір смислотворення, але водночас як інструмент безпеки, тому «економізація» культури відбувається не як суто ринкова трансформація, а як частина інституційної модернізації в умовах державотворення та війни.

Освітній вимір задається стандартами спеціальності «Культурологія», що визначають компетентнісну рамку бакалаврського та магістерського рівнів (Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі..., 2020; Стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня…, 2020). Формально ця рамка поєднує аналітичні, організаційні та експертні функції, але інституційна реалізація програм дедалі виразніше відображає структурні зміни культурного простору. У попередньому дослідженні культурологічну освіту нами було запропоновано розглядати як R&D-ресурс креативної економіки (Горбул, 2025). У рамках цієї статті ця логіка конкретизується: якщо університет є інтелектуальною інфраструктурою культурного простору, то професійна ідентичність культуролога стає способом поєднання академічного, інституційного й економічного сегментів; зміна освітньої моделі означає, що університет надає фаховій експертизі практичного виміру.

Грантово-проєктний вимір пов'язаний зі становленням інфраструктури підтримки культурних ініціатив (наприклад, завдяки Українському культурному фонду) і зростанням ролі стратегічного планування та інституційної спроможності, зокрема в контексті євроінтеграції (Farinha, 2017; Karnaukh & Kravchuk, 2024). Культурна діяльність дедалі частіше організовується в логіці проєктних циклів, партнерських мереж, оцінювання впливу. У цьому контексті гуманітарне знання має функціонувати не лише як інтерпретація, а як практичний ресурс, здатний працювати в інституційних форматах. Важливо, що така адаптація не зводиться до менеджеріалізації, адже вона може розумітися як втілення культурологічної рефлексії в інструменти, які дозволяють діяти в середовищі процедур і правил, не втрачаючи смислової складності.

Воєнний контекст та процеси деколонізації після 2022 року актуалізують культуролога як аналітика символічних форм ідентичності, пам'яті та публічної політики. Йдеться не лише про відновлення інституцій чи збереження спадщини, а про забезпечення культурної тяглості і критичний супровід деколонізаційних процесів. Відповідно культурологічна експертиза набуває додаткового визнання через участь у практиках культурної стійкості та міжнародної взаємодії. Цей вимір водночас змінює й інтерпретацію креативної економіки, адже культурні і креативні індустрії працюють не лише як сектор зайнятості, а як інфраструктура відновлення культурного простору і збереження його цілісності та самобутності.

Типологія культуролога в сучасному українському культурному просторі. Різні форми професійної ідентичності культуролога доцільно описувати через побудову аналітичної типології. Мова йде не про формальні посади, а про відносно стійкі способи професійної реалізації, що спираються на різні сфери професійної компетентності, джерела професійного авторитету та підстави визнання. У сучасному українському культурному просторі доцільно виокремити запит на три типи професійності.

Академічний культуролог. Цей тип формується в університетському та дослідницькому середовищі. Провідною сферою діяльності є теоретичний аналіз культури та критична інтерпретація культурних процесів. Визнання забезпечується академічною репутацією, публікаціями, викладанням, участю у наукових конференціях. Водночас навіть у рамках академічного середовища зростає запит на суспільну релевантність та інституційний вплив академічного знання (Belfiore & Bennett, 2007), що поступово зміщує баланс між внутрішньою автономією та зовнішніми критеріями професійного визнання. Важливо, що академічний тип не є «традиціоналістським» за означенням, адже він може бути джерелом критичної рефлексії щодо інструменталізації культури та забезпечувати теоретичні рамки, без яких прикладні формати втрачають культурологічну глибину.

Культуролог-проєктний менеджер. Тип формується в умовах грантово-проєктної інфраструктури та інституціоналізації креативного сектору. Визначальною стає орієнтація на організацію культурної діяльності в проєктному середовищі: формулювання цілей, управління ресурсами, мережування, робота з партнерами. Професійний авторитет

пов'язаний з процедурною компетентністю і здатністю надавати фаховій експертизі інституційної форми. Цей тип особливо показовий тим, що змінює сам «доказ професійності»: ним стає не лише аргументований текст, а також реалізований проєкт, залучені ресурси, стійкі партнерства, продемонстрований вплив. Університетські підходи до осмислення ролі культуролога-менеджера, що з'явились у відповідь на розвиток креативної економіки (Русаков С., 2025), можна розглядати як конкретні форми професійної реалізації.

Культуролог-експерт з культурної політики. Третій тип формується на перетині культурної політики, стратегічного планування та воєнного контексту. Для цього типу визначальною є зосередженість на інституційному аналізі та нормативній експертизі, наприклад, участь у підготовці стратегічних документів, експертних оцінках, процесах деколонізації та переосмисленні символічного простору (Недзельський, 2019; Шостак, 2023; UNESCO, 2023; UNESCO, 2024). У таких умовах культуролог працює з правилами, процедурами та критеріями професійної значущості, а його компетентність визнається через інституційну участь і здатність аргументувати рішення в публічній політиці. Воєнна ситуація підсилює значущість цього типу через запит на культурну стійкість, аналітику пам'яті і міжнародну координацію відновлення; відповідно, цей тип дедалі частіше виступає посередником між символічними смислами та управлінськими рішеннями.

Зазначимо, що ці типи не існують ізольовано, адже кар'єрні траєкторії нерідко є гібридними. Однак саме конкуренція та співіснування цих способів визнання визначають, які форми культурологічної компетентності стають конвертованими й які освітні моделі набувають інституційної підтримки. У цьому контексті типологія фіксує не стільки «три професії», скільки три способи бути культурологом у полі, де змінюються правила професійного визнання.

Освітні програми з культурології як простір формування професійних моделей. Державні стандарти спеціальності 034 «Культурологія» задають загальну рамку підготовки (Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі..., 2020; Стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня…, 2020), однак конкретна модель професійності формується на рівні освітніх програм: через структуру дисциплін, практик і формат підсумкової атестації. Аналіз таких документів показує, що сучасна культурологічна освіта дедалі виразніше готує до різних форм професійної діяльності, описаних нами у типології. Показовим тут є те, що нині в університетах не лише «вчать» певним знанням, а й пропонують студенту форму визнання: яким способом він має довести компетентність – дослідницьким текстом, проєктною розробкою, аналітикою політики, практикою в інституції тощо.

На бакалаврському рівні переважає поєднана університетська модель: широка культурологічна підготовка доповнюється дисциплінами з організації соціокультурної діяльності, культурного менеджменту, правових засад функціонування культурної сфери, а також інституційними практиками. Така модель підготовки підтримує «широкий профіль» культуролога – збереження гуманітарної основи при підготовці до різних сегментів сфери культури. Водночас навіть у цій моделі відчутна тенденція до включення курсів, що формують практики інституційної взаємодії: проєктна логіка, базові процедури культурного планування, інструменти комунікації та партнерств.

На магістерському рівні простежується профілізація, яка співвідноситься з трьома моделями професійності. По-перше, академічно-аналітична траєкторія зберігає акцент на теорії культури, культурній аналітиці та дослідницькому інструментарії, де ключовою формою підтвердження фаховості є дослідницька магістерська робота. По-друге, траєкторія, зорієнтована на підготовку культуролога-проєктного менеджера посилює компоненти управління культурними ініціативами, грантової практики та проєктної розробки; у деяких випадках поряд з текстом визнається практичний проєкт як форма атестації, що відображає логіку креативної економіки та її інституційні формати (UNESCO, 2022; Петрова, 2022). По-третє, траєкторія підготовки культуролога-експерта з культурної політики концентрується на культурній політиці, стратегічному аналізі, роботі зі спадщиною та контекстах відновлення і деколонізації, що набуло особливого значення після 2022 року. Для цієї траєкторії характерною є інша «вихідна форма» професійності: аналітичний документ, експертний висновок, участь

у підготовці стратегічних рамок або оцінюваннях, що потребує одночасно культурологічної рефлексії і знання нормативного середовища.

Ця профілізація може бути прочитана не як «відмова» від дисциплінарної традиції, а як розширення її функціонального горизонту. В рамках української культурологічної думки університет розглядався як осередок формування методологічної культури дослідження, де поєднуються різні наукові підходи та відбувається їх адаптація до аналізу культури як складного соціального феномена (Шейко, 2022). У такій перспективі сучасні зміни навчальних планів можна інтерпретувати як продовження тривалого процесу інституційного самовизначення культурології, який у 2010–2020-х роках інтенсифікується під впливом креативної економіки та воєнних викликів. Відповідно університет виступає не лише простором відтворення знання, а й місцем втілення культурологічної експертизи в різні соціальні формати – академічні, проєктні та політико-інституційні.

Висновки. Трансформацію професійної ідентичності культуролога в сучасній Україні доцільно розглядати як структурний ефект змін у національному культурному просторі. Посилення ролі креативної економіки, розвиток грантово-проєктної інфраструктури та зміна інституційного середовища внаслідок війни зумовлюють перегляд професійного визнання культурологічної експертизи: поряд з академічною репутацією зростає значущість процедурної дієздатності та інституційної участі, а вимір культурної стійкості стає окремим критерієм суспільної та політичної релевантності культурологічної компетентності.

Запропонована типологія академічного культуролога, культуролога-проєктного менеджера та культуролога-експерта з культурної політики показує відмінності між формами професійності за сферами компетентності, ресурсами авторитету та критеріями визнання. Обґрунтовано, що різноманіття підстав професійного визнання має історичне походження й не є випадковим явищем, адже пов'язано з тривалим процесом дисциплінарного та інституційного самовизначення культурології в Україні.

Аналіз освітніх програм спеціальності «Культурологія» показує, що університетська підготовка реагує на ці структурні зрушення. Зберігаючи гуманітарну та теоретичну основу, вона розширює прикладні та інституційно орієнтовані компоненти та посилює профілізацію магістерського рівня. У цьому контексті культурологічну освіту доцільно розглядати як інтелектуальну інфраструктуру креативної економіки та культурної стійкості: простір, де фахова рефлексія набуває форми інституційної дієздатності. Саме трансформована професійна ідентичність культуролога забезпечує цю роль, надаючи професійній експертизі проєктних, управлінських і нормативних форм, не усуваючи суперечності між автономією та прикладністю, а переводячи її в площину свідомо вибудуваної професійної практики.

Подальші дослідження можуть поглибити запропоновану модель через емпіричний аналіз кар'єрних траєкторій випускників, способів перетворення символічних ресурсів та інституційних форматів взаємодії університету та креативного сектору.

Список використаних джерел:

Бабак, К., & Шатрова, М. (2023). Вища культурологічна освіта в Україні: історіографія дослідження. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*, (45), 156–162. https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi45.654

Гомілко, О. (2023). Деколонізація української культури: політика воук чи національне пробудження? *Філософська думка,* (3), 49–58. https://doi.org/10.15407/fd2023.03.049

Горбул, Т. О. (2025). Культурологічна освіта як R&D-ресурс креативної економіки України. У *Філософський дискурс XXI століття: зміст, перспективи, соціально-практичні виміри: науковий круглий стіл до Міжнародного дня філософії, 21 листопада 2025 року*, 179–182. Liha-Pres. https://doi.org/10.36059/978-966-397-578-8-48

Недзельський, Р. С. (2019). Проблема розвитку культурної політики в Україні в контексті національного культурного простору. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, (2), 258–261.

Петрова, І. В. (2022). Культурні та креативні індустрії: проблема визначень. Питання культурології, (39), 63–77. https://doi.org/10.31866/2410-1311.39.2022.256902

Русаков, С. С. (2025). Роль та місце культурологічної освіти і науки в сучасному університеті. У *Філософський дискурс XXI століття: зміст, перспективи, соціально-практичні виміри: науковий круглий стіл до Міжнародного дня філософії, 21 листопада 2025 року,* 186–188. Liha-Pres. https://doi.org/10.36059/978-966-397-578-8-50

Сабадаш, Ю. С. (2025). *Дослідницький простір української культурології: Витоки, сучасний стан, перспективи.* Видавництво Ліра-К.

Стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 03 гуманітарні науки, спеціальності 034 культурологія. (2020). Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vyshcha/standarty/2020/06/17/034%20Kulturolohiya%20mahistr.pdf

Стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 03 гуманітарні науки, спеціальності 034 культурологія. (2020). Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/034-Kulturolohiya-bakalavr.28.07-1.pdf

Шейко, В. М. (2022). Методологічні засади культурології: історіографічний аспект. *Культура України,* (75), 7–15. https://doi.org/10.31516/2410-5325.075.01

Шостак, В. (2023). Культурна політика України та Європейського Союзу: відповідність змісту і перспективи реалізації. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв,* (1), 81–86. https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2023.277638

Abbott, A. (1988). *The system of professions: An essay on the division of expert labor.* University of Chicago Press.

Belfiore, E., & Bennett, O. (2007). Rethinking the social impacts of the arts. *International Journal of Cultural Policy,* 13(2), 135–151. https://doi.org/10.1080/10286630701342741

Bourdieu, P. (1983). The field of cultural production, or: The economic world reversed. *Poetics*, 12(4–5), 311–356. https://doi.org/10.1016/0304-422X(83)90012-8

DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review,* 48(2), 147–160. https://doi.org/10.2307/2095101

Farinha, C. (2017). *Developing cultural and creative industries in Ukraine.* EU–Eastern Partnership Culture and Creativity Programme. URL: https://www.culturepartnership.eu/upload/editor/2017/Research/171205%20Creative%20Industries%20Report%20for%20Ukraine.pdf

Karnaukh, A., & Kravchuk, K. (2024). *Cultural and creative sectors in Ukraine: Resilience, recovery, and integration with the EU*. Cultural Relations Platform / European Commission (DG EAC). URL: https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2024/07/dgeac-crp-ua-report-july-2024-en.pdf

Larson, M. S. (1977). *The rise of professionalism: A sociological analysis.* University of California Press.

Meyer, J. W., & Rowan, B. (1977). Institutionalized organizations: Formal structure as myth and ceremony. *American Journal of Sociology,* 83(2), 340–363. https://doi.org/10.1086/226550

Novikova, I., & Prusov, D. (2019). Culturological aspect of higher education in Ukraine. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв,* (1), 119–124. https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2019.166876

Nowotny, H., Scott, P., & Gibbons, M. (2003). Introduction: "Mode 2" revisited: The new production of knowledge. *Minerva,* 41, 179–194. https://doi.org/10.1023/A:1025505528250

UNESCO. (2022). *Re|Shaping policies for creativity: Addressing culture as a global public good (2022 edition).* UNESCO. https://www.unesco.org/reports/reshaping-creativity/2022/en

UNESCO. (2023). *Ukraine: Rapid damage and needs assessment (RDNA) – Culture and tourism.* UNESCO. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099445209072239810/pdf/P178843048379106 30b9c6040ac12428d5c.pdf

UNESCO. (2024). *Action plan for culture in Ukraine: Supporting the recovery and resilience of the cultural sector.* UNESCO. URL: https://articles.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2024/09/UNESCO%20Action%20Plan%20Culture%20for%20Ukraine%20Recovery%202024.pdf

References:

Babak, K., & Shatrova, M. (2023). Vyshcha kulturolohichna osvita v Ukraini: istoriohrafiia doslidzhennia [Higher cultural studies education in Ukraine: historiography of the research]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku,* (45), 156–162. https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi45.654 [in Ukrainian].

Homilko, O. (2023). Dekolonizatsiia ukrainskoi kultury: polityka vook chy natsionalne probudzhennia? [Decolonization of Ukrainian culture: woke politics or national awakening?]. *Filosofska dumka,* (3), 49–58. https://doi.org/10.15407/fd2023.03.049 [in Ukrainian].

Horbul, T. O. (2025). Kulturolohichna osvita yak R&D-resurs kreatyvnoi ekonomiky Ukrainy [Cultural studies education as an R&D resource of Ukraine's creative economy]. In *Filosofskyi dyskurs XXI stolittia: zmist, perspektyvy, sotsialno-praktychni vymiry: naukovyi kruhlyi stil do Mizhnarodnoho dnia filosofii, 21 lystopada 2025 roku.* (pp. 179–182). Liha-Pres. https://doi.org/10.36059/978-966-397-578-8-48 [in Ukrainian].

Nedzelskyi, R. S. (2019). Problema rozvytku kulturnoi polityky v Ukraini v konteksti natsionalnoho kulturnoho prostoru [The problem of cultural policy development in Ukraine in the context of the national cultural space]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv,* (2), 258–261. [in Ukrainian].

Petrova, I. V. (2022). Kulturni ta kreatyvni industrii: problema vyznachen [Cultural and creative industries: the problem of definitions]. *Pytannia kulturolohii,* (39), 63–77. https://doi.org/10.31866/2410-1311.39.2022.256902 [in Ukrainian].

Rusakov, S. S. (2025). Rol ta mistse kulturolohichnoi osvity i nauky v suchasnomu universyteti [The role and place of cultural studies education and science in the modern university]. In *Filosofskyi dyskurs XXI stolittia: zmist, perspektyvy, sotsialno-praktychni vymiry: naukovyi kruhlyi stil do Mizhnarodnoho dnia filosofii, 21 lystopada 2025 roku*. (pp. 186–188). Liha-Pres. https://doi.org/10.36059/978-966-397-578-8-50 [in Ukrainian].

Sabadash, Yu. S. (2025). Doslidnytskyi prostir ukrainskoi kulturolohii: Vytoky, suchasnyi stan, perspektyvy [Research space of Ukrainian cultural studies: origins, current state, prospects]. Vydavnytstvo Lira-K. [in Ukrainian].

Standart vyshchoi osvity druhoho (mahisterskoho) rivnia haluzi znan 03 humanitarni nauky, spetsialnosti 034 kulturolohiia [Higher education standard of the second (master's) level in the field of knowledge 03 Humanities, specialty 034 Cultural Studies]. (2020). Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Ministry of Education and Science of Ukraine]. Retrieved from: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vyshcha/standarty/2020/06/17/034%20Kulturolohiya%20mahistr.pdf [in Ukrainian].

Standart vyshchoi osvity pershoho (bakalavrskoho) rivnia haluzi znan 03 humanitarni nauky, spetsialnosti 034 kulturolohiia [Higher education standard of the first (bachelor's) level in the field of knowledge 03 Humanities, specialty 034 Cultural Studies]. (2020). Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Ministry of Education and Science of Ukraine]. Retrieved from: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/034-Kulturolohiya-bakalavr.28.07-1.pdf [in Ukrainian].

Sheiko, V. M. (2022). Metodolohichni zasady kulturolohii: istoriohrafichnyi aspekt [Methodological foundations of cultural studies: a historiographical aspect]. *Kultura Ukrainy*, (75), 7–15. https://doi.org/10.31516/2410-5325.075.01 [in Ukrainian].

Shostak, V. (2023). Kulturna polityka Ukrainy ta Yevropeiskoho Soiuzu: vidpovidnist zmistu i perspektyvy realizatsii [Cultural policy of Ukraine and the European Union: content correspondence and implementation prospects]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, (1), 81–86. https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2023.277638 [in Ukrainian].

Abbott, A. (1988). *The system of professions: An essay on the division of expert labor. University of Chicago Press.* [in English].

Belfiore, E., & Bennett, O. (2007). Rethinking the social impacts of the arts. *International Journal of Cultural Policy,* 13(2), 135–151. https://doi.org/10.1080/10286630701342741 [in English].

Bourdieu, P. (1983). The field of cultural production, or: The economic world reversed. *Poetics*, 12(4–5), 311–356. https://doi.org/10.1016/0304-422X(83)90012-8 [in English].

DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*, 48(2), 147–160. https://doi.org/10.2307/2095101 [in English]

Farinha, C. (2017). *Developing cultural and creative industries in Ukraine*. EU–Eastern Partnership Culture and Creativity Programme. Retrieved from: https://www.culturepartnership.eu/upload/editor/2017/Research/171205%20Creative%20Industries%20Report%20for%20Ukraine.pdf [in English].

Karnaukh, A., & Kravchuk, K. (2024). *Cultural and creative sectors in Ukraine: Resilience, recovery, and integration with the EU*. Cultural Relations Platform / European Commission (DG EAC). Retrieved from: https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2024/07/dgeac-crp-ua-report-july-2024-en.pdf [in English].

Larson, M. S. (1977). *The rise of professionalism: A sociological analysis.* University of California Press. [in English].

Meyer, J. W., & Rowan, B. (1977). Institutionalized organizations: Formal structure as myth and ceremony. *American Journal of Sociology,* 83(2), 340–363. https://doi.org/10.1086/226550 [in English].

Novikova, I., & Prusov, D. (2019). Culturological aspect of higher education in Ukraine. Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv, (1), 119–124. https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2019.166876 [in English].

Nowotny, H., Scott, P., & Gibbons, M. (2003). Introduction: "Mode 2" revisited: The new production of knowledge. Minerva, 41, 179–194. https://doi.org/10.1023/A:1025505528250 [in English].

UNESCO. (2022). Re|Shaping policies for creativity: Addressing culture as a global public good (2022 edition). UNESCO. Retrieved from: https://www.unesco.org/reports/reshaping-creativity/2022/en [in English].

UNESCO. (2023). Ukraine: Rapid damage and needs assessment (RDNA) – Culture and tourism. UNESCO. Retrieved from: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099445209072239810/pdf/P178843048379106 30b9c6040ac12428d5c.pdf [in English].

UNESCO. (2024). Action plan for culture in Ukraine: Supporting the recovery and resilience of the cultural sector. UNESCO. Retrieved from: https://articles.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2024/09/UNESCO%20Action%20Plan%20Culture%20for%20Ukraine%20Recovery%202024.pdf [in English].

Дата надходження статті: 04.11.2025
Дата прийняття статті: 24.11.2025
Опубліковано: 26.12.2025